

Dawid Galanciak

Kapłan - szafarz Bożej miłości wśród dzieci i młodzieży

Symposium 19/2(29), 119-137

2015

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

ks. Dawid Galanciak
Lubawa

KAPŁAN – SZAFARZ BOŻEJ MIŁOŚCI WŚRÓD DZIECI I MŁODZIEŻY

Wstęp

Kościół jako ten, który z woli Jezusa Chrystusa został obarczony misją pojednania, dokonuje ją przez posługę biskupów i kapłanów działających *in persona Christi*¹. Nadzwyczajny Jubileusz Roku Miłosierdzia Bożego ogłoszony przez papieża Franciszka jest więc doskonałą okazją, by zwrócić oczy raz jeszcze w stronę kapłana – szafarza Bożej miłości, od którego zależy właściwe przeżywanie sakramentu pokuty przez penitentów. Należy jednak zaznaczyć, że „jest to niewątpliwie najtrudniejsza i najbardziej delikatna, męcząca i wyczerpująca, ale też najpiękniejsza i przynosząca radość posługa kapłańska”². Warto w tym miejscu przywołać także słowa św. Jana Pawła II, który w książce *Dar i tajemnica* pisze: „Kapłan realizuje zasadniczą część swojego posłannictwa przez konfesjonał”³.

¹ Por. K. JEŻYNA, *Sakrament pokuty źródłem nowej ewangelizacji*, „Roczniki Teologiczne” 2006, t. 53, s. 30.

² JAN PAWEŁ II, *Adhortacja apostolska Reconciliatio et poenitentia o pojednaniu i pokucie w dzisiejszym posłannictwie Kościoła* (1984), 29.

³ TENŻE, *Dar i tajemnica, W pięćdziesiątą rocznicę moich święceń kapłańskich*, Kraków 1996, s. 56.

Papieżowi Franciszkowi zależy na tym, aby „to wszystko, co Kościół mówi i co czyni, wyrażało miłosierdzie, jakie żywi do człowieka Bóg”⁴. Pierwszy aspekt kapłańskiej posługi w Roku Miłosierdzia ma się zatem wyrażać w celebracji sakramentu pokuty i pojednania. Grzesznik powinien doświadczyć w nim wielkiej miłości i troski Boga o niego, dlatego E. Staniek podkreśla, że konfesjonał winien być mieszkaniem kapłana, adresem, pod którym z pewnością można go znaleźć – ucieczka bowiem od konfesjonału jest ucieczką od kapłaństwa⁵. Kapłan, który to czyni, unika konfesjonału i sprawowania sakramentu pokuty, nie może być uważany za dobrego pasterza, którego wzór ma w Jezusie Chrystusie⁶.

Znaczenie sakramentu pokuty w życiu kapłana

W przeprowadzonych przez J. Baniaka badaniach respondenci wskazywali na następującą rolę spowiedzi w życiu kapłana: warunkuje sens kapłaństwa, stanowi podstawę jego duchowości, warunkuje jego moralność, uwiarygodnia jego misję w Kościele, stanowi dobry przykład dla ludzi, uściśla jego więź z Bogiem, stanowi wyraz jego wiary w Boga. Zaniedbania natomiast wynikały z: wielości obowiązków zawodowych, braku wiary w poprawę własnego życia, zagłuszania impulsów swego sumienia, wstydu przed innymi kapłanami, podważenia sensu i celowości spowiedzi czy uzawodowienia roli kapłana⁷. Niezależnie od tego, jakim człowiekiem jest kapłan, został wybrany do pełnienia kapłańskiej posługi przez Jezusa Chrystusa i tylko dzięki jedności z Nim może ją dobrze wypełnić. Papież Franciszek przypomni to w słowach: „Na podobieństwo Dobrego Pasterza kapłan jest człowiekiem miłosierdzia i współczującym, bliski powierzonych mu ludzi i sługą wszystkich. To jest zasada duszpasterska, na którą chciałbym położyć mocny nacisk: bliskość. Bycie blisko

⁴ FRANCISZEK, *Miłosierdzie to imię Boga*, Kraków 2016, s. 26.

⁵ Por. E. STANIEK, *Kapłańska codzienność*, „Pastores” 1 (1998), s. 75.

⁶ Por. J. MISIUREK, *Kapłan jako sługa Chrystusa i Kościoła*, „Notitiae Unionis Apostolicae” 35 (1997), s. 30.

⁷ Por. J. BANIAK, *Wierność powołaniu a kryzys tożsamości kapłańskiej. Studium socjologiczne na przykładzie Kościoła w Polsce*, Poznań 2000, s. 191.

i służenie, ale bliskość, towarzyszenie!... Każdy, kto w jakikolwiek sposób został zraniony w swoim życiu, może znaleźć u niego wrażliwość i wysłuchanie... W szczególności ksiądz okazuje miłosierne serce, gdy sprawuje sakrament pojednania; okazuje to całą swoją postawą, przez sposób przyjęcia, wysłuchiwanie, doradzania, rozgrzeszania... A to wynika z tego, w jaki sposób on sam, osobiście, przeżywa ten sakrament, z tego, jak pozwala objąć się Bogu Ojcu w spowiedzi, i czy pozostaje w tych objęciach... Jeżeli ktoś doświadcza tego w swoim życiu, w swoim sercu, może to także ofiarowywać innym w posłudze”⁸.

Misja kapłana – spowiednika

Kapłan jako spowiednik pełni rolę ojca duchownego, nauczyciela i wychowawcy, dlatego winien emanować dobrocią, ponieważ Bóg jest dobry. Ponadto winien odrzucać pokusę utożsamiania się w swym posługiwaniu wyłącznie z bezgrzesznymi. Kapłan nie może też nigdy zwolnić się z obowiązku, który Pan Jezus powierzył apostołom: „Weźmijcie Ducha Świętego! Którym odpuszczicie grzechy, są im odpuszczone, a którym zatrzymacie, są im zatrzymane” (J 20,22-23)⁹.

W sakramencie pokuty kapłan spełnia rolę nie tylko sędziego, ale także lekarza, nauczyciela i ojca. Ze względu na to, że na mocy powołania jest kierownikiem w sprawach duchowych, do jego obowiązków należy rozgrzeszanie, a jednocześnie pouczanie, zachęcanie, uświadamianie penitenta co do stanu jego duszy. Do tego zadania prezbiter jest powołany od wewnątrz przez Boga i z zewnątrz przez Kościół. Staje się on jednak dla penitenta nie przełożonym, ale jedynie doradcą w kwestiach duchowych¹⁰. Kapłan katecheta i nauczyciel religii winien towarzyszyć katechizowanemu, udzielać im pouczeń i dobrych rad, tym bardziej że młodzi

⁸ FRANCISZEK, *Żyjemy w epoce miłosierdzia*, Spotkanie z kapłanami z diecezji rzymskiej (6.03.2014), „L’Osservatore Romano” 35 (2014) nr 3-4, wyd. pol., s. 30.

⁹ Por. EPISKOPAT POLSKI, *Kapłan kształtowany przez Słowo Boże*, List biskupów polskich do kapłanów na Wielki Czwartek 2011, <http://www.cfd.sds.pl/?d=more,1068,175> (odczyt z dn. 29.02.2016 r.).

¹⁰ Por. R. KOSTECKI, *Sakrament pokuty*, Sandomierz 1963, s. 296-302.

ludzie stają obecnie wobec wielu dylematów i sytuacji życiowych, w których nie potrafią się samodzielnie odnaleźć. Dyskretna obecność księdza, połączona z posługą sakramentalną oraz kierownictwem duchowym, prowadzi do odnowienia lub umocnienia wiary w młodych ludziach, poszukujących dziś Boga oraz dróg własnej realizacji. Zaufanie, jakie wzbudza w katechizowanych kapłan, jest załączkiem duchowej pracy nad sobą dzieci i młodzieży, rodzi ufność i miłość do Kościoła, mobilizuje do postaw chrześcijańskich oraz niejako zmusza do szukania prawdziwych odpowiedzi na piętrzące się pytania w Bogu i z Bogiem. Wzór łagodności, którą winien charakteryzować się kapłan w sprawach duchowych, znajduje swe źródło w Jezusie Chrystusie – jedynym punkcie odniesienia dla kapłańskiej służby oraz jego tożsamości.

Kapłan spowiednik powinien jako pierwszy złożyć świadectwo wiary w Boga i Jego miłosierdzie tak wobec wspólnoty, w której pełni posługę duszpasterza, jak i wobec katechizowanych. Bardziej wiarygodnym bowiem głosicielem i szafarzem miłosierdzia Bożego jest ten, kto przyznaje, że także on potrzebuje miłosierdzia, dlatego kapłan musi być najpierw i przede wszystkim sam penitentem¹¹. Kapłan korzystający często z sakramentu pokuty odznacza się autentyczną wiarą i głęboką pobożnością, dzięki czemu jest w stanie pociągnąć do siebie i Kościoła licznych wierzących. Bez spowiedzi i modlitwy kapłańskie życie jest jałowe, traci swój podstawowy cel, a działalność duszpasterska staje się zwykłym wykonywaniem zawodu lub teatralizacją czynności religijnych¹². Papież Franciszek przypomni kapłanom: „Jesteście zatem powołani do tego, byście zawsze byli «ludźmi Ducha Świętego», świadkami i zwiastunami, radosnymi i mocnymi, zmartwychwstania Pana. To świadectwo czyta się z twarzy, słyszy się w głosie kapłana, który udziela z wiarą i z «namaszczeniem» sakramentu pojednania»¹³.

¹¹ Por. Z. WANAT, *Kapłan – spowiednik – sługa miłości potężniejszej niż grzech*, „Teologia i Człowiek” nr 7-8 (2006), s. 284.

¹² Por. J. BANIAK, *Wierność...*, dz. cyt., s. 190.

¹³ FRANCISZEK, *Spowiedź nie jest sądem, ale doświadczeniem przebaczenia i miłosierdzia*, Spotkanie z uczestnikami kursu dla spowiedników (28.03.2014), „L'Osservatore Romano” 35 (2014) nr 3-4, wyd. pol., s. 38.

Zadania szafarza miłosierdzia Bożego

Benedykt XVI, zwracając się do uczestników kursu na spowiedników, mówił w 2010 roku: „Droży współbracia, trzeba powrócić do konfesjonału jako miejsca sprawowania sakramentu pojednania, ale także jako miejsca, w którym należy «przebywać» częściej, aby wierny mógł znaleźć miłosierdzie, radę i umocnienie, mógł poczuć się kochany i zrozumiany przez Boga oraz doświadczyć obecności Bożego miłosierdzia obok rzeczywistej Obecności w Eucharystii. «Kryzys» sakramentu pokuty, o którym często się mówi, jest wyzwaniem przede wszystkim dla kapłanów i ich wielkiej odpowiedzialności za wychowywanie ludu Bożego w duchu radykalnych wymogów Ewangelii. W szczególności oczekuje się od nich ofiarnego i wielkodusznego słuchania spowiedzi sakramentalnych; odważnego przewodzenia owczarni, by nie przyjęła mentalności tego świata (por. Rz 12,2), ale potrafiła również dokonywać sprzecznych z nią wyborów, unikając dostosowywania się lub kompromisów. Dlatego jest ważne, aby kapłan żył stale duchem ascezy, podsycałym komunią z Bogiem, i aby nieustannie doksztalał się w zakresie teologii moralnej i dyscyplin humanistycznych”¹⁴.

Zadania spowiednika precyzyjnie określa Katechizm Kościoła katolickiego, w którym czytamy: „Spowiednik nie jest panem, lecz sługą Bożego przebaczenia. Szafarz tego sakramentu powinien łączyć się z intencją i miłością Chrystusa. Powinien mieć głęboką znajomość chrześcijańskiego postępowania, doświadczenie w sprawach ludzkich, szacunek i delikatność wobec tego, który upadł; powinien kochać prawdę, być wierny Urzędowi Nauczycielskiemu Kościoła i cierpliwie prowadzić penitenta do uzdrowienia i pełnej dojrzałości. Powinien modlić się za niego i pokutować, powierzając go miłosierdziu Pana”¹⁵.

¹⁴ BENEDYKT XVI, „Kryzys” sakramentu pokuty jest wezwaniem przede wszystkim dla kapłanów, Przemówienie do uczestników kursu dla spowiedników zorganizowanego przez Penitencjarię Apostolską, 11.03.2010, „L’Osservatore Romano” 31 (2010) nr 5, wyd. pol., s. 34.

¹⁵ KKK, 1466.

Analizując zadania prezbitera, M. Rusiecki zwraca uwagę, że w konfesjonale każdy kapłan jest jednocześnie dobrym pasterzem i miłosiernym samarytaninem. Do jego obowiązku należy bowiem leczenie złamanych na duchu, pomoc w odnalezieniu zagubionym, współczucie okazane błędzącym i słabym, cierpliwe słuchanie penitenta, docieranie do korzeni zła przez odpowiednio zadawane pytania, formułowanie drogi wyjścia z grzechu. Ponadto kapłan winien wspierać penitentów swoją modlitwą oraz zachęcać ich samych do modlitwy za siebie i pracy nad sobą. Upodabniając się zaś do troskliwej matki, wskazuje środki uzdrawiające oraz prowadzące do autentycznej pokuty, nakazuje częstą spowiedź i lekturę Pisma Świętego. Wypełniając gorliwie te zadania, kapłan na konfesjonał nie będzie nigdy patrzył ze zniechęceniem¹⁶. Zrozumie wówczas, że jest „narzędziem miłosierdzia Bożego”¹⁷.

W sakramencie pokuty i pojednania kapłaństwo wyraża się w wymiarze tajemnicy i daru. Prezbyter pełni w nim rolę powiernika oraz strażnika boskiej i ludzkiej miłości, który gromadzi, prowadzi i jednoczy Kościół Chrystusowy w jedną rodzinę, stając się tym samym współpracownikiem Boga w pełnym tego słowa znaczeniu¹⁸. Dopóki więc kapłan żyje sakramentem pokuty i Eucharystii, znajduje się na drodze uświęcenia i zbawienia. Tragedia kapłana rozpoczyna się wtedy, gdy sądzi, że wolno mu sprawować Najświętszą Ofiarę niejako z zawodu, nie zwracając uwagi na stan swego sumienia¹⁹. Święty Jan Paweł II mówił o tym podczas liturgii święceń już w 1987 roku w Lublinie: „Aby być wychowawcą sumień, aby prowadzić innych, aby pomagać im dźwigać się z grzechów i nałogów, aby dźwigać lud upadający, sami musimy być zawsze gotowi stanąć w obliczu Boga i wobec osądu sumienia każdego człowieka. Sami musi-

¹⁶ Por. M. RUSIECKI, *Zadania prezbitera a jego dojrzałość osobowa (konferencja)*, „Kielecki Przegląd Diecezjalny” 6 (1997), s. 618.

¹⁷ FRANCISZEK, *Miłosierdzie...*, dz. cyt., s. 43.

¹⁸ Por. E. GNIADY, *Kapłaństwo wezwaniem do życia w miłości dla misji*, „Collectanea Theologica” 80 (2010) nr 3, s. 114.

¹⁹ Por. A. NOWAK, *Posłuszeństwo Kościołowi świętemu fundamentem formacji kapłańskiej w świetle Jana Pawła II posynodalnej adhortacji apostołskiej Pastores dabo vobis*, „Roczniki Teologiczne” 5 (1995) t. 42, s. 52-53.

my od siebie wymagać. Kapłaństwo jest wymagające. Jest wymagające. Wymaga – i przez to wyzwała²⁰.

Obowiązkiem kapłana jako szafarza sakramentu pokuty nie tylko na czas Roku Miłosierdzia, ale i na czas jego kapłańskiej posługi jest nauczanie o miłości Boga, osobiste świadectwo miłości dla grzesznika, modlitwa wstawieniowa oraz postawa ofiary²¹. Istotne jest także, by kapłan – szafarz miłosierdzia Bożego, a zarazem nauczyciel dzieci i młodzieży, w wypełnianiu swej misji nie zapominał, że „od Pasterzy Kościoła oczekuje się przede wszystkim katechezy o pojednaniu (...) oczekuje się także katechezy o pokucie (...) katechezy poświęconej sumieniu i jego kształtowaniu”²². Pierwszą i najpiękniejszą zarazem katechezą jest świadectwo własnego życia, które objawia się przez prawdziwe nawrócenie tego, którego Bóg wybrał i uczynił narzędziem swojego Miłosierdzia. Trzeba więc, jak naucza papież Benedykt XVI, „uczyc się szczerze przeżywać chrześcijańską pokutę. Praktykując ją, wyznajemy własne indywidualne grzechy w łączności z innymi, wobec nich i wobec Boga. Trzeba unikać aroganckiej pozycji sędziów minionych pokoleń, które żyły w innych czasach i w innych okolicznościach. Potrzeba pokornej szczerości, by nie negować grzechów przeszłości, ale też nie rzucać lekkomyślnie oskarżeń bez rzeczywistych dowodów, nie biorąc pod uwagę różnych ówczesnych uwarunkowań”²³.

Nawiązując do zadań kapłana – szafarza sakramentu pokuty i pojednania, innym razem Benedykt XVI mówił: „Niech kapłan, szafarz sakramentu pojednania, pamięta zawsze, że jego zadaniem jest ukazywać miłosierną miłość Boga w słowach i sposobie, w jaki odnosi się do penitenta. Niech jak ojciec z Przypowieści o synu marnotrawnym przyjmuje skruszonego grzesznika, niech mu pomaga podnieść się z grzechu, niech

²⁰ JAN PAWEŁ II, *Msza święta ze święceniami kapłańskimi*, Lublin 9.06.1987, w: *Jan Paweł II w Polsce 8-14 czerwca 1987, Trzecia pielgrzymka do Ojczyzny*, Warszawa 1987, s. 41-42.

²¹ Por. K. JEŻYNA, *Sakrament...*, dz. cyt., s. 32.

²² JAN PAWEŁ II, *Adhortacja apostolska Reconciliatio...*, dz. cyt., 26.

²³ BENEDYKT XVI, *Wierście w moc waszego kapłaństwa!*, Przemówienie podczas spotkania z duchowieństwem w archikatedrze św. Jana, Warszawa 25.05.2006, „L'Osservatore Romano” 27 (2006) nr 6-7, wyd. pol., s. 17.

go zachęca do poprawy, aby nigdy nie szedł na kompromis ze złem, lecz zawsze wracał na drogę doskonałości ewangelicznej. Niech piękne doświadczenie syna marnotrawnego, który znajduje w ojcu pełnię Bożego miłosierdzia, będzie doświadczeniem każdego, kto wyznaje swoje grzechy w sakramencie pojednania”²⁴.

Sakrament pokuty drogą do nowej ewangelizacji

Spotykając się z uczestnikami kursu dla spowiedników, Benedykt XVI mówił: „Sakramenty i głoszenie Słowa w istocie nie powinny być nigdy pojmowane jako odrębne (...). Sprawowanie sakramentu pojednania samo w sobie jest głoszeniem, a zatem drogą, jaką należy iść, aby urzeczywistnić nową ewangelizację. W jakim zatem sensie spowiedź sakramentalna jest «drogą» do nowej ewangelizacji? Przede wszystkim jest nią dlatego, że nowa ewangelizacja czerpie życiodajną limfę ze świętości synów Kościoła, z codziennej drogi nawracania osobistego i wspólnotowego, aby coraz bardziej upodabniać się do Chrystusa. Istnieje ścisły związek między świętością a sakramentem pojednania, poświadczony przez wszystkich świętych w historii. Prawdziwe nawrócenie serc, które polega na otwieraniu się na przemieniające i odnawiające działanie Boga, jest «siłą napędową» wszelkiej reformy i staje się prawdziwą siłą ewangelizacyjną”²⁵.

Kryzys sakramentu pokuty

Franciszek – papież bliski ludziom, wie i doskonale rozumie, jaki jest współczesny człowiek, dlatego przypomina kapłanom: „Wierni mają często trudności w przystąpieniu do sakramentu, zarówno z powodów

²⁴ TENŻE, *Kapłan jest narzędziem miłosiernej miłości Boga*, Przemówienie do uczestników kursu dla spowiedników zorganizowanego przez Penitencjarę Apostolską, 16.03.2007, „L'Osservatore Romano” 28 (2007) nr 6, wyd. pol., s. 30.

²⁵ TENŻE, *Spowiedź sakramentalna siłą nowej ewangelizacji*, Przemówienie do uczestników kursu dla spowiedników, 9.03.2012, „L'Osservatore Romano” 33 (2012) nr 5, wyd. pol., s. 47.

praktycznych, jak i naturalnej trudności wyznawania własnych grzechów przed drugim człowiekiem. Z tego względu musimy bardzo pracować nad sobą, nad naszym człowieczeństwem, abyśmy nie byli nigdy przeszkodą, lecz zawsze sprzyjali przybliżaniu się do miłosierdzia i przebaczenia²⁶. Ojciec Święty kieruje w tym duchu odważną prośbą do szafarzy sakramentu pokuty: „Cierpliwość w słuchaniu! O to was proszę z całego serca! W konfesjonale, w kierownictwie duchowym, w towarzyszeniu. Umiejmy tracić czas dla nich. Zasiew kosztuje i męczy, bardzo męczy! Bardziej cieszy żniwo!”²⁷.

Rok Miłosierdzia jest czasem, w którym przypomina się kapłanom celebrującym sakrament pokuty, by nigdy nie zapominali, że w konfesjonale mają oni do spełnienia fundamentalne zadanie ewangelizacyjne i katechetyczne, a mianowicie sprawić, aby penitent wzrastał w wierze. Ponadto sługa pojednania pełni funkcję wychowawczą wobec penitenta, dlatego nie może przestać być jego bratem²⁸. Niemniej należy zauważyć, że sakrament pokuty i pojednania przeżywa dziś kryzys zarówno po stronie penitentów, jak i w odniesieniu do sposobu jego celebracji. Wśród przyczyn kryzysu J. Szymański wymienia: automatyzm posługi, legalizm i kazuistykę występujące w słownictwie sprawujących sakrament, prywatność i indywidualizm oderwane od wspólnotowego charakteru Kościoła oraz poważne braki zdolności pedagogicznych szafarza²⁹.

Trudność polegająca na zmobilizowaniu wiernych, także katechizowanych, do sakramentu pokuty wynika nie tylko z zanikającej świadomości popełnianego grzechu. O wiele poważniejszym problemem staje się często postawa kapłana – szafarza sakramentu pojednania, który w konfesjonale nagminnie nie pozwala odczuć penitentowi przez swoją posługę doświadczenia Bożej dobroci, miłości i przebaczenia. Negatywna postawa kapłana nie staje się wówczas czynnikiem mobilizującym

²⁶ FRANCISZEK, *Spowiedź...*, dz. cyt., s. 39.

²⁷ TENŻE, *Idźmy na rozstaje dróg*, Msza św. dla biskupów, kapłanów, zakonników, zakonnic i seminarzystów (27.07.2013), „L'Osservatore Romano” 34 (2013) nr 10, wyd. pol., s. 17.

²⁸ Por. J. SZYMAŃSKI, *Kapłan sługą sakramentalnego pojednania*, „Ateneum Kapłańskie” 154 (2010), s. 253-254.

²⁹ Tamże, s. 253.

wiernych, a tym bardziej dzieci i młodzieży, do umiłowania tegoż sakramentu. Kapłan, który nie szafuje miłosierdziem Bożym w sakramencie pokuty i pojednania, nie realizuje tego, co należy do istoty kapłańskiego powołania. Unikając konfesjonału, prezbiter składa antyświadcstwo o miłości Boga wobec człowieka³⁰. Kapłan winien nie tylko pamiętać, ale i rozumieć, że konfesjonał nie jest tylko kościelnym meblem, ale jest miejscem kapłańskiej ofiary, dlatego nie może stać pusty, a kapłan bez względu na frekwencję penitentów powinien w nim być³¹. Papież Franciszek powtórzy tę myśl w słowach: „Byłoby dobrze, aby w każdej parafii wierni wiedzieli, kiedy mogą znaleźć kapłanów gotowych wysłuchać ich spowiedzi: gdy jest wierność, wtedy widzi się owoce”³².

Kapłan – pierwszy penitent

Szafarzami sakramentu pokuty i pojednania są kapłani, którzy jako pierwsi „powinni z niego korzystać, stając się świadkami miłosierdzia Bożego dla grzeszników”³³. Celebrujący sakrament pokuty kapłan nie może zatem zapominać, że jest szafarzem tego, co Bóg chce ofiarować człowiekowi. Jest tym, który w Jego imieniu niesie przebaczenie i pomoc. Franciszek podkreśla to bardzo wyraźnie i przypomina: „miłosierdzie to zachowanie Boga, który przytula, to ofiarowanie się Boga, który przyjmuje, który pochyla się, by przebaczać”³⁴. Szafarz sakramentu pokuty jest więc tym, który pierwszy, doświadczony Bożej miłości, jest też pierwszym wezwanym do przeżywania pokuty indywidualnie jako penitent. Spowiedzi duchownego nie należy postrzegać jako jego prywatnej sprawy, ale jako akt odpowiedzialności za Kościół oraz wyraz pa-

³⁰ Por. A. NOWAK, *Dojrzałość chrześcijańska w życiu kapłańskim*, w: A. NOWAK, W. SŁOMKA (red.), *Dojrzałość chrześcijańska*, „Homo meditans” t. 11, Lublin 1994, s. 57.

³¹ Por. I. KOSMANA, *Tożsamość kapłana w nauczaniu Benedykta XVI*, „Homo Dei” 79 (2010) nr 2, s. 64.

³² FRANCISZEK, *Spowiedź...*, dz. cyt., s. 39.

³³ JAN PAWEŁ II, Posynodalna adhortacja apostolska *Pastores dabo vobis* o formacji kapłanów we współczesnym świecie (1992), 26.

³⁴ FRANCISZEK, *Miłosierdzie...*, dz. cyt., s. 27.

sterskiej troski oraz przejaw jego dojrzałości ludzkiej i chrześcijańskiej. Poprzez swoją spowiedź prezbiter nie tylko odzyskuje tożsamość wynikającą z wszczęcia w Jezusa, ale i doznając miłosierdzia, upodabnia się do Niego i może się pochylać z miłością nad popadającym w grzech bratem, być z nim solidarnym i stać się dla niego drogą zbawienia. Sakrament ten stanowi zatem dla kapłana fundament jego osobistego życia duchowego i postępu w świętości, którą winien emanować, by pociągnąć tych, którym służy, do Boga – źródła miłosierdzia i świętości³⁵. W adhortacji apostołskiej *Reconciliatio et paenitentia* czytamy: „Kapłan, ażeby mógł być dobrym i skutecznym szafarzem pokuty, powinien uciekać się do źródła łaski i świętości, jakim jest ten Sakrament. My, kapłani, możemy z własnego doświadczenia śmiało powiedzieć, że im pilniej korzystamy z Sakramentu Pokuty, przystępując doń często i dobrze przygotowani, tym lepiej sami wypełniamy posługę spowiedników i jej dobrodziejstwo zapewniamy penitentom. W dużej mierze natomiast posługa ta traci swą skuteczność, jeśli w jakikolwiek sposób przestajemy być dobrymi penitentami. Taka jest wewnętrzna logika tego wielkiego Sakramentu. Wzywa on nas, wszystkich kapłanów Chrystusowych, do odnowy w zakresie naszej własnej spowiedzi. Osobiste doświadczenie z kolei staje się dzisiaj – powinno się stawać – bodźcem do pilnego, regularnego, cierpliwego i gorliwego pełnienia świętej posługi szafarstwa Pokuty, w której działamy na mocy naszego kapłaństwa i powołania pasterzy i sług naszych braci”³⁶.

Mówiąc o kapłanie jako pierwszym korzystającym z sakramentu pokuty i pojednania, trzeba za *Dyrektorium o posłudze i życiu kapłanów* powtórzyć: „Jak każdy dobry wierny, także prezbiter ma obowiązek spowiadać się ze swoich grzechów i własnych słabości. On jako pierwszy wie, że ten sakrament umacnia go w wierze i miłości do Boga i braci (...). Gdyby jakiś kapłan nie spowiadał się, lub spowiadał się źle, bardzo szybko odbiłoby się to na samym jego kapłaństwie i sprawowaniu kapłaństwa,

³⁵ Por. M. CHMIELEWSKI, *Kapłan jako penitent*, „Roczniki Teologiczne” 1997, t. 44, s. 87-88.

³⁶ JAN PAWEŁ II, Adhortacja apostołska *Reconciliatio...*, dz. cyt., 31.

co dostrzegłaby również Wspólnota, której jest pasterzem³⁷. Niewątpliwie dostrzegłaby ten fakt również młodzież, która oczekuje doświadczenia kapłańskiej świętości, do której nie można dojść bez sakramentu pokuty.

Spowiednik, którego szukają ludzie

Ludzie poszukują dobrych spowiedników, a więc takich, dzięki którym rzeczywiście doświadczą Bożej miłości, oraz takich, którzy za nich się modlą. Papież Franciszek powiedziałby kapłanowi, który chce odpowiedzieć na to pragnienie Ludu Bożego, „by myślał o swoich grzechach, by uważnie słuchał, by prosił Pana o serce tak miłosierne jak Jego, by nigdy nie podnosił jako pierwszy kamienia, ponieważ i on jest potrzebującym przebaczenia grzesznikiem. By starał się również upodabniać do Boga w Jego miłosierdziu³⁸. Miłosierdzie było najbardziej charakterystycznym rysem publicznej działalności Jezusa, dlatego kapłan idący za Nim winien być człowiekiem miłosierdzia. Ojciec święty Benedykt XVI mówił o tym w homilii na Niedzielę Dobrego Pasterza w 2012 roku. Podkreślił wówczas, że prezbiter jest „powołany do tego, by sam żył tym, czym żył Jezus, to znaczy, aby oddawał się całkowicie przepowiadaniu i uzdrawianiu człowieka z każdego rodzaju zła cielesnego i duchowego, a ostatecznie sprowadzał wszystko do najwznioślejszego czynu: «oddania życia» za ludzi, aktu, którego sakramentalnym gestem jest Eucharystia, wieczna pamiątka Paschy Jezusa³⁹. Postawa kapłana, który modli się za swoich penitentów, jest naśladowaniem Jezusa modlącego się za grzeszników. Ma ona zasadnicze znaczenie dla jego posługi w konfesjonale, kiedy to staje się wielkim orędownikiem u Boga w sprawach każdego, kto szuka u niego pomocy duchowej. Osobista świętość kapłana spowiednika jest

³⁷ KONGREGACJA DS. DUCHOWIEŃSTWA, *Dyrektorium o posłudze i życiu kapłanów* (1994), 53.

³⁸ FRANCISZEK, *Miłosierdzie...*, dz. cyt., s. 69.

³⁹ BENEDYKT XVI, *Sprawowanie Najświętszej Ofiary jest misją*, Homilia podczas Mszy św. w Niedzielę Dobrego Pasterza i święceń kapłańskich, 29.04.2012, „L'Osservatore Romano” 3 (2012) nr 6, wyd. pol., s. 21.

przyczyną jego otwarcia się na Boga, dzięki czemu może się on stawać bardziej podatnym narzędziem miłosierdzia Bożego⁴⁰.

Kapłan – spowiednik – katecheta

Kapłan, będący katechetą, musi mieć na uwadze, że dla wielu uczniów jest nie tylko nauczycielem i wychowawcą, ale również spowiednikiem, a zatem jak przypomina Kongregacja ds. Duchowieństwa, jest przez to „pasterzem, ojcem, nauczycielem, wychowawcą, sędzią duchowym, a także lekarzem, który rozeznaje i otacza troską”⁴¹. Na mocy swej misji jest wezwany, by pobudzać wiernych do nawrócenia, dlatego miłosierdzie jest pierwszym darem, który powinien ofiarować młodemu człowiekowi. Franciszek powie w tym momencie: „Kiedy ktoś czuje miłosierdzie Boga, bardzo wstydzi się sam siebie, swojego grzechu”⁴². Ten wstyd jest początkiem nowej drogi – drogi nawrócenia, na której młody człowiek potrzebuje kierownika, by nie zbłądzić i nie zgasić w sobie świętych pragnień. Kongregacja ds. Duchowieństwa precyzyjnie określa cechy, którymi winien się charakteryzować taki kapłan. „Na ogół wymaga się, by kierownik odznaczał się rozwiniętą zdolnością przyjęcia i słuchania, z poczuciem odpowiedzialności i dyspozycyjności, w duchu ojcostwa, braterstwa i delikatnej przyjaźni, pełniąc pokorną służbę udzielania rady, unikając autorytaryzmu i paternalizmu, jak również zależności uczuciowej, pośpiechu i tracenia czasu na kwestie drugorzędne, z należą dyskrecją i roztropnością, umiejąc odpowiednio i powściągliwie prosić innych o radę (...). Nie może brakować dozy zdrowego poczucia humoru, które, jeśli jest autentyczne, zawsze jest naznaczone szacunkiem i przyczynia się do właściwego spojrzenia na wiele sztucznych problemów oraz do spokojniejszego życia”⁴³.

⁴⁰ Por. R. SELEJDAK, *Kapłan penitentem i szafarzem sakramentu pokuty i pojednania*, „Collectanea Theologica” 80 (2010) nr 1, s. 74.

⁴¹ KONGREGACJA DS. DUCHOWIEŃSTWA, *Kapłan Sługa Bożego Miłosierdzia: wskazania dla spowiedników i kierowników duchowych* (2011), 59.

⁴² FRANCISZEK, *Miłosierdzie...*, dz. cyt., s. 29-30.

⁴³ KONGREGACJA DS. DUCHOWIEŃSTWA, *Kapłan...*, dz. cyt., 101.

Udział w sakramencie pokuty ma cały Kościół, mimo że celebruje go kapłan, ponieważ uczestniczy i współpracuje w nim kapłaństwo powszechne wiernych z kapłaństwem hierarchicznym⁴⁴. Pojednanie zarówno z Bogiem, jak i Kościołem możliwe jest tylko wtedy, gdy penitent osobiście podejmie dzieło nawrócenia i dynamicznie zaangażuje się w proces własnej przemiany. Potrzeba więc, aby kapłan – nauczyciel religii, tak kształtował w młodych ludziach świadomość Kościoła, aby chętnie angażowali się w proces przemiany własnych serc i sumień przez sakrament pokuty i pojednania. Nie jest to łatwe zadanie, ale możliwe do zrealizowania dzięki otwarciu się kapłana na moc Ducha Świętego. Bez Jego pomocy kapłan sam nie może nic uczynić, aby dokonała się owa wewnętrzna przemiana człowieka. „Tę władzę odpuszczania grzechów Jezus przekazuje przez Ducha Świętego zwykłym ludziom, którzy sami podlegają zasadzkom grzechu, czyli swoim Apostołom: «Weźmijcie Ducha Świętego! Którym odpuszcicie grzechy, są im odpuszczone, a którym zatrzymacie, są im zatrzymane». Jest to jedna z najwspanialszych nowości ewangelicznych! Udziela tej władzy Apostołom również z prawem przekazywania jej – tak rozumiał to Kościół od samego zarażenia – następcom, obdarzonym przez tychże Apostołów misją i odpowiedzialnością za kontynuowanie ich dzieła głosicieli Ewangelii i szafarzy zbawczego dzieła Chrystusa. Objawia się tu w całej swej wielkości postać szafarza Sakramentu Pokuty, który prastarym zwyczajem jest nazywany spowiednikiem”⁴⁵.

Kapłan spowiednik jest w konfesjonale dla dzieci i młodzieży jednocześnie ojcem i nauczycielem⁴⁶. Jego funkcja wychowawcza nie ogranicza się zatem tylko do szkolnego nauczania religii czy głoszenia słowa Bożego na ambonie, ale znajduje dopełnienie w sakramencie przebaczenia, w którym prezbiter spotyka się z katechizowanym w innym wymiarze. Mówiąc o kapłanie – szafarzu sakramentu pokuty i nauczycielu młodych

⁴⁴ Por. K. JEŻYNA, *Sakrament...*, dz. cyt., s. 26.

⁴⁵ JAN PAWEŁ II, *Adhortacja apostolska Reconciliatio...*, dz. cyt., 29.

⁴⁶ Por. A. MICHALIK, *Duszpasterz wczoraj, dziś i jutro*, cz. 2, *Wybrane zagadnienia duszpasterskie*, Tarnów 1997, s. 190.

ludzi, należy podkreślić, że „wyjątkowo ważną rolę w duszpasterstwie powołań spełniają i spełniać powinni spowiednicy”⁴⁷. To od nich zależy, czy młody człowiek zachwyci się Jezusem Chrystusem i odda Mu swoje serce, czy też pójdzie inną drogą przez życie.

Zakończenie

Kapłan jako formator ludzkich sumień pełni swą funkcję, pozostając w jedności z biskupem i Kościołem, ale również wobec Kościoła: *cum Petro et sub Petro*⁴⁸. Stąd kapłani – szafarze miłosierdzia Bożego, mają w Roku Jubileuszowym szczególne zadanie, zwłaszcza wobec ludzi młodych, które wyznaczył im ojciec święty. Pierwsze z tych zadań polega na tym, aby „uzmysłować ludziom, że nie ma takich sytuacji, z których nie można się podnieść, że dopóki żyjemy, zawsze można zacząć na nowo, jeśli tylko pozwolimy, by Jezus nas przytulił i przebaczył nam”⁴⁹. Drugie zadanie to nauczanie ludzi, że „ważne jest to, by często wracać do źródeł miłosierdzia i łaski”⁵⁰. Realizując te papieskie wskazania, kapłan wypełni zarazem to, czego naucza Katechizm Kościoła katolickiego, w którym czytamy, że prezbiter jest „znakiem i narzędziem miłosiernej miłości Boga względem grzesznika”⁵¹. Jest też jak Jezus Chrystus „powołany, by wzywać grzeszników do nawrócenia i by na nowo prowadzić ich do Ojca, poprzez sąd miłosierdzia”⁵².

⁴⁷ KONFERENCJA EPISKOPATU POLSKI, *Dyrektorium duszpasterstwa powołań* (1990), 24.

⁴⁸ Por. W. WÓJTOWICZ, *Dekalog formatora: główne wskazania formacji podstawowej w świetle dokumentów Kościoła*, Kraków 2001, s. 26.

⁴⁹ FRANCISZEK, *Miłosierdzie...*, dz. cyt., s. 86-87.

⁵⁰ Tamże, s. 90.

⁵¹ KKK, 1465.

⁵² KONGREGACJA DS. DUCHOWIEŃSTWA, *Dyrektorium...*, dz. cyt., 51.

Priest – a Minister of God’s Mercy among children and young people

Summary

The ongoing Year of Mercy is the occasion to look at a priest performing religious functions among children and young people through the prism of his ministry in a confessional. Starting with the significance of the sacrament of penance as a source of personal priest’s development; the author of the article describes his mission as a confessor, as well as lists a priest’s duties. The author pays attention to the sacrament of penance as the way leading to the new evangelism in the face of the crisis in living this sacrament. The article contains the answer to the following question: what kind of confessor are people currently looking for; it also shows the triple mission of a person called to fulfill religious tasks: priest – confessor – religious teacher.

tłum. Anita Witkowska-Szczepańska

Bibliografia

- Baniak J., *Wierność powołaniu a kryzys tożsamości kapłańskiej. Studium socjologiczne na przykładzie Kościoła w Polsce*, Poznań 2000.
- Benedykt XVI, *Kapłan jest narzędziem miłosiernej miłości Boga*, Przemówienie do uczestników kursu dla spowiedników zorganizowanego przez Penitencjarię Apostolską, 16.03.2007, „L’Osservatore Romano” 28 (2007) nr 6, wyd. pol., s. 29-30.
- Benedykt XVI, *«Kryzys» sakramentu pokuty jest wezwaniem przede wszystkim dla kapłanów*, Przemówienie do uczestników kursu dla spowiedników zorganizowanego przez Penitencjarię Apostolską, 11.03.2010, „L’Osservatore Romano” 31 (2010) nr 5, wyd. pol., s. 33-34.
- Benedykt XVI, *Spowiedź sakramentalna siłą nowej ewangelizacji*, Przemówienie do uczestników kursu dla spowiedników, 9.03.2012, „L’Osservatore Romano” 33 (2012) nr 5, wyd. pol., s. 47-48.

- Benedykt XVI, *Sprawowanie Najświętszej Ofiary jest misją*, Homilia podczas Mszy św. w Niedzielę Dobrego Pasterza i święceń kapłańskich, 29.04.2012, „L'Osservatore Romano” 3 (2012) nr 6, wyd. pol., s. 19-21.
- Benedykt XVI, *Wiercie w moc waszego kapłaństwa!*, Przemówienie podczas spotkania z duchowieństwem w archikatedrze św. Jana, Warszawa 25.05.2006, „L'Osservatore Romano” 27 (2006) nr 6-7, wyd. pol., s. 15-17.
- Chmielewski M., *Kapłan jako penitent*, „Roczniki Teologiczne” 1997, t. 44, s. 85-99.
- Episkopat Polski, *Kapłan kształtowany przez Słowo Boże*, List biskupów polskich do kapłanów na Wielki Czwartek 2011, <http://www.cfd.sds.pl/?d=more,1068,175> (odczyt z dn. 29.02.2016 r.).
- Franciszek, *Idźmy na rozstaje dróg*, Msza św. dla biskupów, kapłanów, zakonników, zakonnice i seminarzystów (27.07.2013), „L'Osservatore Romano” 34 (2013) nr 10, wyd. pol., s. 17-18.
- Franciszek, *Miłosierdzie to imię Boga*, Kraków 2016.
- Franciszek, *Spowiedź nie jest sądem, ale doświadczeniem przebaczenia i miłosierdzia*, Spotkanie z uczestnikami kursu dla spowiedników (28.03.2014), „L'Osservatore Romano” 35 (2014) nr 3-4, wyd. pol., s. 38-39.
- Franciszek, *Żyjemy w epoce miłosierdzia*, Spotkanie z kapłanami z diecezji rzymskiej (6.03.2014), „L'Osservatore Romano” 35 (2014) nr 3-4, wyd. pol., s. 29-32.
- Gniady E., *Kapłaństwo wezwaniem do życia w miłości dla misji*, „Collectanea Theologica” 80 (2010) nr 3, s. 114-121.
- Jan Paweł II, Adhortacja apostołska *Reconciliatio et paenitentia* o pojednaniu i pokucie w dzisiejszym posłannictwie Kościoła (1984), w: *Adhortacje apostołskie Ojca Świętego Jana Pawła II*, t. I (1979-1995), Kraków 2006, s. 255-347.
- Jan Paweł II, *Dar i tajemnica. W pięćdziesiątą rocznicę moich święceń kapłańskich*, Kraków 1996.
- Jan Paweł II, *Msza święta ze święceniami kapłańskimi*, Lublin 09.06.1987, w: *Jan Paweł II w Polsce 8-14 czerwca 1987, Trzecia pielgrzymka do Ojczyzny*, Warszawa 1987, s. 40-43.

- Jan Paweł II, Posynodalna adhortacja apostolska *Pastores dabo vobis* o formacji kapłanów we współczesnym świecie (1992), w: *Adhortacje apostolskie Ojca Świętego Jana Pawła II*, t. I (1979-1995), Kraków 2006, s. 527-697.
- Jeżyna K., *Sakrament pokuty źródłem nowej ewangelizacji*, „Roczniki Teologiczne” 2006, t. 53, s. 25-38.
- Katechizm Kościoła katolickiego*, Poznań 2002.
- Kongregacja ds. Duchowieństwa, *Dyrektorium o posłudze i życiu kapłanów* (1994).
- Kongregacja ds. Duchowieństwa, *Kapłan Sługa Bożego Miłosierdzia: wskazania dla spowiedników i kierowników duchowych* (2011).
- Konferencja Episkopatu Polski, *Dyrektorium duszpasterstwa powołań* (1990), Sandomierz 1991.
- Kosmana I., *Tożsamość kapłana w nauczaniu Benedykta XVI*, „Homo Dei” 79 (2010) nr 2, s. 58-69.
- Kostecki Z., *Sakrament pokuty*, Sandomierz 1963, s. 296-302.
- Michalik A., *Duszpasterz wczoraj, dziś i jutro*, cz. 2, *Wybrane zagadnienia duszpasterskie*, Tarnów 1997.
- Misiurek J., *Kapłan jako sługa Chrystusa i Kościoła*, „Notitiae Unionis Apostolicae” 35 (1997), s. 20-34.
- Nowak A., *Dojrzałość chrześcijańska w życiu kapłańskim*, w: A. Nowak, W. Słomka (red.), *Dojrzałość chrześcijańska*, „Homo meditans” t. 11, Lublin 1994, s. 45-64.
- Nowak A., *Posłuszeństwo Kościołowi świętemu fundamentem formacji kapłańskiej w świetle Jana Pawła II posynodalnej adhortacji apostolskiej Pastores dabo vobis*, „Roczniki Teologiczne” 1995, t. 42, s. 39-59.
- Rusiecki M., *Zadania prezbitera a jego dojrzałość osobowa (konferencja)*, „Kielecki Przegląd Diecezjalny” 6 (1997), s. 605-622.
- Selejdak R., *Kapłan penitentem i szafarzem sakramentu pokuty i pojednania*, „Collectanea Theologica” 80 (2010) nr 1, s. 57-80.
- Staniek E., *Kapłańska codzienność*, „Pastores” 1 (1998), s. 73-78.
- Szymański J., *Kapłan sługą sakramentalnego pojednania*, „Ateneum Kapłańskie” 154 (2010), s. 249-260.

Wanat Z., *Kapłan – spowiednik – sługa miłości potężniejszej niż grzech*, „Teologia i Człowiek” 7-8 (2006), s. 271-288.

Wójtowicz W., *Dekalog formatora: główne wskazania formacji podstawowej w świetle dokumentów Kościoła*, Kraków 2001.

Ks. dr Dawid Galanciak, doktor nauk teologicznych, absolwent Wydziału Teologicznego Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu, kapłan diecezji toruńskiej – wikariusz parafii św. Anny w Lubawie, katecheta w Gimnazjum im. Biskupów Chełmińskich oraz Zespole Szkół w Lubawie. Dziedziny zainteresowań: katechetyka, metodyka nauczania.

e-mail: dawidgal@op.pl